

Міністерство освіти і науки України

**Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

**МАТЕРІАЛИ
VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ
ПЕДАГОГІЧНИМ ПРОЦЕСОМ»,
присвяченої вшануванню пам'яті
Полторака Валентина Семеновича,**

26-28 травня 2021 р.

м. Одеса

УДК: 371.11
ББК: 72+74.58

Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» (протокол № 13 від 24.06.2021 р.)

Рецензенти:

Койчева Тетяна Іванівна, доктор педагогічних наук, професор
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»

Савченко Лариса Олексіївна, доктор педагогічних наук, професор
Криворізького державного педагогічного університету

ISBN 978-966-927-770-1

Теорія та практика управління педагогічним процесом : матеріали VI
міжнародної науково-методичної конференції, присвяченої вшануванню
пам'яті Полторака Валентина Семеновича, м. Одеса, 26-28 травня 2021 року /
відп. за вип. А. В. Полторак – Одеса: Астропринт, 2021.

До збірника увійшли матеріали VI міжнародної науково-методичної
конференції «Теорія та практика управління педагогічним процесом»,
присвяченої вшануванню пам'яті видатного педагога-вченого Полторака
Валентина Семеновича, яка відбувалася у Державному закладі
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського» 26-28 травня 2021 року.

Матеріали конференції відображають науково-дослідницькі та
методико-орієнтовані підходи щодо організації управлінсько-
функціональних аспектів науково-дослідної роботи в освітніх закладах.

Збірник призначений для магістрантів, аспірантів, викладачів,
науковців і керівників закладів освіти.

Відповідальність за достовірність наведених у публікаціях фактів
несуть автори статей. Наукові статті друкуються за авторськими варіантами.

© Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського», 2021

© Колектив авторів, 2021

<i>Писляр О.О.</i> ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК ОБ'ЄКТ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ Й УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ	34
<i>Полторак А.В., Зикова Н.О.</i> АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ПОБУДОВИ ВИВЧЕННЯ ОСНОВ ПРОЄКТУВАННЯ	37
<i>Савченко М.С.</i> ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СИСТЕМОУТВОРЮЮЧА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ОБРАЗУ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	42
<i>Севастьян Я.Р.</i> СИСТЕМА САМООРГАНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАЧА В РЕАЛІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗІ СТУДЕНТАМИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	44
<i>Сементовська В.В.</i> ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КРЕСЛЕННЯ»	47
<i>Сенько Д.С.</i> ТЕХНОЛОГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВОРОТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ПРИ УПРАВЛІННІ ПЕДАГОГІЧНИМ ПРОЦЕСОМ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ХУДОЖНЬО- ГРАФІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ	55
<i>Сисоєва І.О.</i> НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-ХУДОЖНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	57
<i>Степанова М.І., Шарпило-Беженар Ю.П.</i> ОБЛІК ЕРГОНОМІЧНИХ ТА АНТРОПОМЕТРИЧНИХ ВИМОГ ПРИ ПРОЄКТУВАННІ МЕБЛІ ДЛЯ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ	61
<i>Суховірський О. В.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ	65

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Полторак Андрій Валентинович

*старший викладач кафедри технологічної та професійної освіти
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна*

Вчитель є центральною фігурою у школі. Він відіграє певну роль у здійсненні, організації навчально-виховного процесу. Саме він реалізує цілі та завдання виховання, організує активне навчально-пізнавальне, трудове, суспільно-значуще, спортивно-естетичне життя учнів, спрямоване на їхній всебічний розвиток та формування різноманітних особистісних якостей. За даними психолого-педагогічних досліджень (Н.В. Кузьміна, В.А. Сластенін, А.І. Щербаков та ін.) у навчально-виховному процесі мають місце такі взаємопов'язані види педагогічної діяльності вчителя: діагностична, організаційно-проектувальна, організаторська, інформаційно-пояснювальна, комунікативно-стимулююча, аналітико-оцінна, дослідно-творча. З наведених видів педагогічної діяльності організаторська діяльність вчителя пов'язана із залученням учнів до наміченої навчально-виховної роботи. Вона виявляється у вмінні радитися з учнями, залучати їх до розробки планів їхньої майбутньої діяльності, ставити їх навчальні і виховно-розвиваючі завдання, розподіляти їх у ланки чи групи до виконання тих чи інших практичних завдань. Дуже важливим елементом цієї діяльності є вміння надихати учнів до наміченої роботи, надавати їй романтичну спрямованість, здійснювати тактовний контроль за її виконанням. З усіх процесів, що здійснюються в школі, освітній є провідним, тому що він забезпечує розкриття, реалізацію та розвиток особистісного потенціалу учнів. В цьому випадку дитина стає суб'єктом, однак, якщо визнати права дитини на індивідуальний вибір, то це означатиме відмову вчителя від жорсткого прогнозу та жорсткого цілеспрямованого управління навчальною діяльністю школяра.

Важливо зауважити, що освітній процес у школі здійснюється не однією людиною, а значною групою людей. Це – вчителі, учні та їхні батьки, керівники школи. Для узгодженості дій всіх учасників навчально-виховного процесу та успішності досягнення освітніх цілей

найбільш оптимальними шляхами правомірно говорити про управління освітнім процесом. Що ми вкладаємо у поняття «управління»? У існуючій управлінській літературі термін «управління» трактується з трьох позицій. Відповідно до першої позиції управління визначається як діяльність. Так, свого часу один із засновників теорії управління А. Файоль розглядав процес управління як діяльність, спрямовану на реалізацію цілей організації. Як ознаки цієї специфічної діяльності стосовно управління освітнім процесом можна назвати такі: - функціональний склад (планування, організація, контроль та керівництво); - цільове призначення (організованість спільної діяльності учасників освітнього процесу та спрямованість її на досягнення освітніх цілей); - Наявність суб'єктів освітньої діяльності. На думку Т.І. Шамової та інших, подібні визначення є важливими з точки зору виділення управління як одного з видів соціальної діяльності, що має як свою мету отримання, перш за все, предметного результату. Дослідники, які представляють другу позицію, розглядають управління як «вплив» однієї системи на іншу, одну людину на іншу, або групу тощо. Прибічники цієї позиції розглядають управління як цілеспрямоване вплив людини на об'єкт і зміна об'єкта внаслідок впливу або процес цілеспрямованих впливів на іншу людину, що також призводить до зміни останньої. При трактуванні управління як впливу слабо враховується його «суб'єкт суб'єктна природа», оскільки активність визнається лише за керівником, а керований сприймається як пасивний виконавець, суворо наступний нав'язаної, приписаної нормі. Однак значимість цієї позиції буде очевидною у тому випадку, якщо в управлінні суб'єкти впливатимуть один на одного і в результаті відбудуться зміни і керованих, і керуючих. Відповідно до третьої позиції, управління виступає у вигляді взаємодії суб'єктів. У цьому під взаємодією розуміється складний різноманітний процес, у якому зміна суб'єктів відбувається не просто взаємопов'язано, а взаємообумовлено. Взаємодія – це суть управління навчально-виховному процесі. Воно передбачає взаємну зміну і керуючих та керованих. У процесі взаємодії слід розглядати як зміни взаємодіючих сторін (навчальних і учнів), а й зміни самого процесу взаємодії, тобто. у разі зміни у педагогічному процесі.

Таке розуміння взаємодії, що становить суть управління, дає підстави стверджувати те, що об'єктом управління стає не учень, а

цілісна навчальна ситуація. Це підводить до двох висновків. По-перше, учень стає суб'єктом педагогічного процесу, оскільки разом із учителем конструє навчальну ситуацію. По-друге, виникає інше бачення ролі та місця вчителя в освітньому процесі. Управління освітнім процесом може ґрунтуватися або на насильницькій парадигмі або на ненасильницькій парадигмі. Від вибору тієї чи іншої методологічної основи залежить технологія керування освітнім процесом різних рівнях. Здавна у кожній культурі існували дві альтернативи: - одна – орієнтація на насильство; - Інша – орієнтація на ненасильство. Двом альтернативам відповідає дві ціннісно-нормативні системи. Перша їх базується на придушення іншу людину, прагнення нав'язати йому свою волю і рішення. Така ціннісно-нормативна система орієнтує встановлення жорсткої дистанції між керівником і управляємими. Саме в такій системі розвивалися уявлення про людину як маніпулятора, про якого потрібно багато знати і яким потрібно вміти керувати. Маніпулювання в освітньому процесі призводить, перш за все, до того, що навчання та виховання дітей перетворюється на дресирування, натягування на певні зразки поведінки. Інша ціннісно-нормативна система виходить із відмови від насильства, від прагнення придушити, маніпулювати чи підпорядкувати іншу людину з визнання її рівноцінності та гідності як партнера діалогу. У такій системі коріниться джерело пошуку компромісів важких шляхів співбесіди, співпраці, злагоди, змагання, співчуття і співчуття, з'єднання і співпраці. Відмова від ідеології підпорядкування не означає відмову від управління взагалі, а лише від певних форм здійснення управління - від авторитарно-насильницьких механізмів її реалізації, що не допускають жодною мірою ні самореалізації, ні самоврядування. На жаль, у сучасній школі прикладів насильства можна навести дуже багато, причому всіх рівнях управління у шкільництві і навіть у побудові освітнього процесу. Та й сам зміст освіти, що реалізується в практичній діяльності, є своєрідним насильством, оскільки його основу становить величезний обсяг інформації, який має засвоїти учень. З викладеного можна дійти невтішного висновку. Змусити учнів силою робити те, що нам (вчителям) здається хорошим (адже дійсно ми думаємо, що в цьому випадку робимо благо для дитини), - це найкращий засіб нав'язати їм огиду до того, що нам здається хорошим.